

Inwoners zijn de experts als het gaat om hun 'leefplek'

Complexe volksgezondheidsvraagstukken door het oog van 'gewone' mensen

Tijdens de inspiratiebijeenkomst Gezondheid & Ruimte op 18 mei, lanceerde Gezond in... de Leefplekmeter. Een praktisch gespreksinstrument om de mening van inwoners mee te nemen bij de inrichting van hun leefomgeving. De Leefplekmeter is gebaseerd op de *Scottish Place Standard*, ontwikkeld door onder andere de National Health Service. John Howie en Eive Currie, drijvende krachten achter de Scottish Place Standard, namen het eerste exemplaar in ontvangst. Hoe maken zij in Schotland met succes gebruik van deze 'tool' om inwoners een stem te geven?

"In Schotland waren we lange tijd geneigd om óver inwoners te praten in plaats van mét. Daarbij kwam dat Ruimtelijke Ordening vooral ging over 'bouwen' en 'stenen'. Dat de leefomgeving een grote invloed heeft op de gezondheid, daar was men zich lange tijd niet van bewust. Zo'n tien jaar geleden kwam daar verandering in," aldus John Howie, projectleider bij de NHS en verantwoordelijk voor de landelijke invoering van de Schotse 'moeder' van de Leefplekmeter. "Vanwege de slechte gezondheidssituatie in een aantal Schotse gebieden, bracht de Schotse overheid in 2008 de nota 'Good places, better health'. Hierin kwam gebiedsvernieuwing plotseling in beeld via Volksgezondheidsbeleid. Kort daarop kwam ook, juist vanuit het fysieke domein, de *paper* 'Creating places' uit. Ook hierin was ruim aandacht voor de invloed van de leefomgeving op gezondheid en welbevinden. Dit alles viel samen met de introductie van een nieuwe wet. Deze verplicht beleidsmakers in gesprek te gaan met inwoners voordat ze aan de slag kunnen met nieuwe plannen. De 'Place Standard', waar al aan gewerkt werd, kreeg opeens de wind mee. De tijd was er rijp

voor, net zoals dat nu hier in Nederland het geval is, met de invoering van de Omgevingswet.”

Grote kloof tussen beleid en uitvoering

Etive Currie, senior planner in Glasgow: “We hadden in Schotland lange tijd voldoende ‘evidence based’ onderzoek over de invloed van de leefomgeving en ook werd er degelijk beleid gemaakt. Maar de uitvoering kwam niet van de grond. De kloof tussen beleid en uitvoering bleek enorm groot. Totdat een medisch specialist, chirurg Sir Harry Burns, directeur Publieke Gezondheid werd. Hij vroeg zich af waarom zoveel jonge mensen met gezondheidsproblemen in het ziekenhuis terecht kwamen en stuurde al snel op het aanpakken van omgevingsfactoren. Dat zorgde voor extra inspiratie en ‘drive’ bij de ontwikkeling en implementatie van de Place Standard.”

Grootste winst is het gesprek

Etive: “De Place Standard bestaat uit een aantal thema’s die met een score gewaardeerd kunnen worden door bewoners. Deze thema’s hebben allemaal een link met gezondheid en gezondheidsachterstanden. Maar ook met ruimte! We organiseerden workshops met mensen uit verschillende beroepsgroepen, zoals aannemers, consultants en professionals op het gebied van gezondheid, vervoer en bewegen. Met hen zijn we de Place Standard gaan testen en gaan verbeteren. Daarna betrokken we sleutelpersonen uit de wijk om nog verdere verbeteringen te doen.

John: “Het bleek fantastisch te werken! Wat je vooral ziet is dat mensen zich serieus genomen en gehoord voelen. En dat inwoners die elkaar vooraf vaak helemaal niet kennen met elkaar in gesprek gaan. Voor wijken en buurten (communities) betekent de Place Standard echt winst. ‘Gewone’ mensen die met elkaar en met ons praten over complexe volksgezondheidsvraagstukken in de context van hun eigen omgeving. Dat levert mooie inzichten op. Dat is de grootste winst.”

Zorg voor de juiste verwachtingen

John: “In zo’n proces is het belangrijk dat je de juiste verwachtingen scheidt. Doe je dat niet dan kun je flink de plank mis slaan. Niet alles is haalbaar en uitvoerbaar. Geef vooraf duidelijk aan wat het doel is van de Leefplekmeter en dat niet alle wensen uitvoerbaar zijn. Dan krijg je achteraf geen scheve gezichten. Waar je snel en eenvoudig veranderingen kunt aanbrengen, doe dat. Zo zien inwoners dat er echt iets gebeurt met hun input en dat ze niet jarenlang hoeven te wachten op complexe nieuwbouwtrajecten. Als je de Leefplekmeter op de juiste manier gebruikt, levert het veel begrip op.”

Eitve: “Zorg ook dat de Leefplekmeter niet alleen door de buurten met hoger opgeleiden wordt ingevuld. Om inwoners uit achterstandswijken te betrekken, zul je mogelijk iets meer inspanning moeten doen, maar het levert veel vertrouwen en positieve *spin off* op.”

Geef inwoners een stem

John en Eitve zijn het er over eens dat de Place Standard veel toepassingsmogelijkheden kent. Ze leren nog steeds bij, door het gebruik in de praktijk te volgen. Zo zien ze ook dat bewoners zelf getraind worden in het afnemen van de Place Standard.

Eitve: “Persoonlijk vind ik het een enorme winst dat we nu een goede bottom-up benadering hebben. Ik hoop dat in de toekomst, wereldwijd, meer gemeenschappen gezien worden als gelijke partners en een stem krijgen. Want inwoners zijn de experts!”

John: “Voor je financiering kunt aanvragen moet je met professionals de Place Standard gezamenlijk ingevuld hebben; dit is een voorwaarde. De Place Standard is in Schotland dan ook de norm geworden.”